

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Збереження та посилення тенденцій економічного зростання України критично залежить від продовження тренду збільшення капіталовкладень в основний капітал. Цей чинник зростання забезпечує його стійкість та довготривалість завдяки посиленню адаптивності економіки до конкурентних викликів. Економіка стає чутливішою до позитивних сигналів, в тому числі – структурних реформ у сфері дерегуляції, проактивної дії бюджетних видатків розвитку тощо. Зокрема, значні капіталовкладення в аграрний сектор мають послабити залежність врожайності від погодних умов, тому ймовірно подальше зростання валового випуску в галузі.

Посилюється тенденція адаптації суб'єктів господарювання та споживачів до посткризових реалій, якими є підвищений рівень макроекономічної невизначеності та високі внутрішньополітичні та зовнішні безпекові ризики. Це дозволяє зберегти тренд зростання капітальних інвестицій, поліпшити підприємницькі очікування та споживчі настрої. У разі досягнення стабілізації ситуації у зоні АТО, додатковим чинником зростання стануть відбудова зруйнованих житла та інфраструктури, відновлення ділової активності у «прифронтовій» зоні.

У зв'язку з продовженням зростання будівельної діяльності з високою імовірністю очікується позитивна динаміка у кластерах, пов'язаних з виробництвом будівельних матеріалів (виробництво неметалевої мінеральної продукції, пластмас і полімерів, виробів з деревини, лаків та фарб, частина готових металевих виробів). Кластер дорожнього будівництва також зростатиме, стимульований коштами державного бюджет та бюджетів місцевих громад, які спрямовуватимуть зростаючі доходи на ремонт та будівництво місцевих доріг. Додатковим стимулятором для будівельної галузі може стати низка бюджетних програм з підтримки житлового будівництва: здешевлення вартості іпотечних кредитів та підтримки молодих сімей на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, пільгового кредитування індивідуальних сільських забудовників, будівництво житла силовими відомствами тощо, а також бюджетні кошти та особисті вкладення, які спрямовуватимуться на підвищення енергоефективності будівель[1].

Ефект приросту капітальних інвестицій для сектору машинобудування гальмується проблемами доступу підприємств до «довгих» ресурсів, необхідних для відновлення та удосконалення виробництв у відповідності з сучасним рівнем запитів інвесторів. Відтак

першість у розвитку є підгалузі, які вже мають з тих чи інших причин усталені ланцюги фінансування через місткі ринки, вертикальну інтеграцію чи програми бюджетного фінансування. До таких, зокрема, належать: аграрне машинобудування, виробництво машин для харчової промисловості, для металургії, енергетичне обладнання, пов'язане з інвестуванням в енергозбереження, виробництво залізничного рухомого складу (зважаючи на намір Укрзалізниці щодо масової закупівлі вантажних вагонів), галузі оборонно-промислового сектору.

Певна спонтанність інвестиційної діяльності стримує темпи зростання капіталовкладень через обмежений міжгалузевий перерозподіл фінансових ресурсів. Хоча у банківській сфері загалом прогнозується стабілізація після «банкопаду» 2015-2016 рр., навряд варто очікувати суттєвого відновлення кредитування, особливо після вступу в дію посиленних регуляторних вимог щодо формування резервів, а отже жорсткіших підходів до відбору позичальників. Приріст капіталовкладень може прискоритися у разі активізації інвестиційної політики держави. Наразі у першому читанні ухвалено низку законопроектів, які можуть здійснити зрушення у цій сфері: щодо зниження податкового навантаження, створення преференційних умов для розвитку бізнесу в індустриальних парках (№ 2552а-д, 2555а-д), гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення енергомодернізації (№ 4549), низка інших законопроектів щодо інвестиційних преференцій, поданих Урядом до Парламенту. Проте ймовірність того, що вони почнуть працювати вже у 2018 р., визначатиметься ступенем їхньої ризикованості для бюджетних надходжень та станом наповнення державного бюджету.

На стан бюджетного інвестування може вплинути здійснення видатків за бюджетною програмою “Державний фонд регіонального розвитку” (3,5 млрд гривень). Тобто віднесення більшої частки цих коштів до спеціального фонду ставить фінансування проектів Фонду під суттєвий ризик. Продовження практики зміщення ваги бюджетних видатків на місцеві бюджети концентруватиме бюджетні інвестиції у сферах локального інфраструктурного та комунального будівництва. Оскільки органи місцевого самоврядування досі повною мірою не володіють методологією та інформацією щодо існуючих інструментів та практик вкладання коштів бюджетів, особливо в новостворених об'єднаних територіальних громадах, а також з огляду на брак координації таких вкладень в рамках стратегування регіонального розвитку, ефективність цих вкладень для системного поліпшення умов економічного зростання та підвищення інвестиційної привабливості буде невисокою.

Можливості поширення інвестиційної активності на інші галузі звужуватимуться також обмеженістю простору для маневру грошово-кредитною політикою через збереження Національним банком жорсткого антиінфляційного контролю в рамках політики інфляційного таргетування. Ймовірне підвищення інфляційних ризиків у зв'язку з подвоєнням мінімальної зарплати спонукатиме НБУ до додаткових монетарних обмежень, які утруднюватимуть доступ до кредитних ресурсів для інвестування. Пом'якшення політики регулятора малоімовірне з огляду на потребу у продовженні кредитної програми МВФ, необхідної для належного обслуговування зовнішнього боргу (потреба у сплаті в 2017 р. боргів Уряду та НБУ складе 3,6 млрд дол. США). Обмежена реакція національної економіки на зростання попиту закріплюватиме тенденцію збільшення дефіциту зовнішньої торгівлі в міру відновлення економічного зростання, що, в свою чергу, посилюватиме потребу в зовнішньому кредитуванні для збереження стабільності національної валюти.

Альтернативою нарощуванню запозичень може стати збільшення припливу прямих іноземних інвестицій. Воно у 2017 р. є достатньо ймовірним з огляду на прогрес у сфері дерегуляції та покращення інвестиційного клімату в Україні, розвиток стосунків з європейськими партнерами в рамках зони вільної торгівлі України та ЄС, поживавлення інтересу до України з боку представників капіталу азійських країн. Відповідно до результатів рейтингу Doing Business-2017 Україна посіла 80-те місце серед 190 країн світу, що на три позиції вище у порівнянні із рейтингом-2016, зокрема за складовими «реєстрація підприємства» – з 30-го до 20-го місця; «підключення до електромереж» – із 137-го до 130-го місця; «оподаткування» – із 107-го до 84-го місця. За підрахунком експертів Світового банку, один пункт в рейтингу Doing Business приносить державі близько 500-600 млн дол. додаткових інвестицій, тому за цим показником передбачається збільшення обсягу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну у 2017 р. в середньому на 1,5 млрд дол. США.

Невизначеність перспектив та нестабільність основних експортних ринків при «розігріві» внутрішнього попиту та за відмови Нацбанку від впливу на обмінний курс гривні обумовить збереження відчутних курсових коливань. Якщо на споживчому ринку обмеженість доходів, значний рівень недооціненості гривні та збереження високих девальваційних очікувань стимулюватимуть поширення «стихійного» імпортозаміщення товарів повсякденного споживання, імпорт інвестиційної продукції активно зростатиме, особливо на тлі активізації припливу іноземних інвестицій. Між тим, компенсація зростаючого

негативного сальдо поточних операцій буде проблематичною через значні виплати за зовнішнім боргом. Як підсумок, варто очікувати «повзучу» девальвацію гривні з темпами, не нижчими, ніж рівень інфляції.

Розвиток економіки країни неможливий без постійного впровадження ефективно діючих заходів державної політики, які повинні бути спрямовані на постійне стимулювання пріоритетних галузей економіки країни. Для України пріоритетними сьогодні повинні виступати промисловість та будівництва. Сьогодні в Україні у період виходу з кризи зменшуються інвестиції у реальний сектор економіки, знижується рівень доходів підприємств, падає платоспроможний попит, викликаючи, таким чином, зростання неплатежів, загострення конкурентної боротьби, посилення банкрутства. Негативні явища у структурі сучасної української економіки потребують ефективною державною політикою спрямованою на підтримку ділової активності підприємств пріоритетних галузей для функціонування в економічно важких зовнішніх умовах.

У теперішній час у суспільстві відбуваються обговорення концептуальної основи формування економічної стратегії України з двох альтернатив. Перша альтернатива – це радикально ліберальна доктрина, яка передбачає додержання вимог ринкового фундаменталізму. Друга альтернатива – це парадигма високотехнологічного розвитку національної економіки. Радикально ліберальна доктрина передбачає: мінімізацію впливу національних державних інститутів; посилення ринкових інструментів для відродження економіки і подолання корупції; впровадження суцільної лібералізації та приватизації (у тому числі, стратегічних ресурсів і сільськогосподарських земель); основні джерела фінансування економіки формуються у вигляді прямих і портфельних іноземних інвестицій, а також зовнішніх позик; виключення національної валюти (гривні) із складу інвестиційного ресурсу, і зведення ролі Національного банку до регулятора грошової маси для зниження інфляції (до 5% до кінця 2019 р.), виключаючи функцію кредитування економіки.

Враховуючи історичний досвід і особливості сучасного економічного розвитку України ряд вітчизняних експертів пропонує наступну парадигму високотехнологічного розвитку національної економіки [2]:

- стратегічний перехід від сировинної моделі економіки у стан високотехнологічної індустріальної держави;

- оптимальне поєднання ефективного державного регулювання та ринкових сил на основі: реального поліпшення бізнес-клімату; активної державної промислової політики і кластерної стратегії, спрямованих на

стимулювання розвитку високих технологій і підвищення глобальної конкурентоспроможності України; розвитку малого і середнього бізнесу; розповсюдження технологічного підприємництва; зростання зайнятості і доходів населення; реформи роботи НБУ з метою кредитування бізнесу;

– непорушне право приватної власності, яке забезпечується сильною правовою державою.

Таким чином, умовами реалізації стратегії високотехнологічного розвитку національної економіки є: розробка стратегії незалежними українськими фахівцями в галузі високих технологій, макроекономічного розвитку, промисловості та фінансів; створення потужного і ефективного суб'єкта реалізації стратегії (громадський інститут, якому довіряє суспільство); система чітких кількісних цілей на кожному етапі та скоординованих дій усіх органів регулювання; визначення термінів, кількісних критеріїв досягнення; визначення конкретних реалістичних механізмів фінансування реалізації стратегії, а також жорсткого громадського контролю над використанням державних ресурсів.

Бібліографія

1. Бойко О.М. Особливості розвитку структурно-динамічних зрушень в економіці України / О.М. Бойко // Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. Наук. праць. – К.: Рада з вивчення продуктивних сил України, 2017. – С. 29-36.

2. Унковська Т. Нова економічна стратегія для України/Т. Унковська //Дзеркало тижня. – 24.02.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gazeta.dt.ua/macrolevel/nova-ekonomichna-strategiya-dlya-ukrayini-.html>

Галиня БАБ`ЯК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

Лариса ЗАПОРОЖАН

Тернопільський національний економічний університет, Україна

РЕЗЕРВИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ В УСТАНОВІ

Підвищення кваліфікації та навчання персоналу є одним з етапів на шляху до досягнення організаційних цілей і розвитку бізнесу. Персонал – це найцінніший ресурс організації, і для того, щоб навчання було ефективним, необхідно правильно структурувати цей процес.

Попри скрутне фінансове становище установи (банку), що не дозволяє виділити значні кошти на навчання персоналу, наявні інші резерви для вдосконалення його організації. В першу чергу, в ній є